

Bijlage 1. Systeem

Distributie tijdens de eerste wereldoorlog

Op 4 augustus 1914 verleent het Ministerie van Landbouw, Nijverheid en Handel aan de burgemeesters van de grootste gemeenten een algemene machtiging tot het in bezit nemen van levensmiddelen en huishoudelijke artikelen. Er is dan nog geen uniforme regeling voor distributie. De gemeentebesturen nemen zelfstandig allerlei maatregelen op het gebied van de voedselvoorziening, die aanvankelijk het karakter dragen van hulpverlening aan minvermogenden.

Eind 1915 worden de voedselproblemen zo nijpend dat de landsregering zich met de distributie gaat bemoeien. Toch duurt het nog tot na de zomer van 1917 dat het distributiestelsel volledig gecentraliseerd worden. Dan wordt in Den Haag gevestigd het Rijks Centraal Administratiekantoor voor de distributie van levensmiddelen. De gemeentelijke distributiekaarten worden veelal afgeschaft en er komt eenheid in het systeem van distributie.

1914-1918 wachtende mensen voor distributiekantoor Havenweg in Helmond. RHCe, fotocollectie nr. 109803.

1914-1918 textieldistributie in zaal Geenen aan de Steenweg in Helmond. RHCe, fotocollectie nr. 109816.

Bijlage 2. De 7 afdelingen van een kringdistributiekantoor

Werkzaamheden afdeling Algemene Zaken

1. toezicht op de overige afdelingen en instructie van het personeel
2. registratuur
3. samenstellen en verzenden van weekoverzichten en circulaires aan detaillisten, grossiers en instellingen
4. opmaken van bekendmakingen
5. voorbereiden van uitreikingen van kaarten en bonnen
6. bestellen materiaal en waardepapieren
7. innemen van alle rantsoenbonnen, wisselbonnen, petroleumdistributiezegels en schoenenbonnen
8. kasverantwoording van financiële waardepapieren

A.A.F. Kop werkzaam op afdeling Algemene Zaken Distributiekantoor Helmond. RHCe: detail collectienummer 109901.

Werkzaamheden afdeling Distributiekaarten

1. uitreiken van alle soorten distributiekaarten
2. verstrekken van extra rantsoenen levensmiddelen aan arbeiders die zware arbeid verrichten
3. innemen van deze extra rantsoenen van hen die niet langer zware arbeid verrichten
4. bijhouden van het hiervoor voorgeschreven kaartsysteem
5. innemen van distributiebescheiden van arbeiders die in het buitenland gaan werken
6. verstrekken van passen aan deze arbeiders
7. verstrekken van losse bonnen aan vreemdelingen
8. inwisselen van wisselbonnen tegen rantsoenbonnen
9. behandelen van aanvragen voor petroleum voor bedrijven
10. behandelen van speciale aanvragen op doktersattest
11. behandelen van aanvragen voor extra zeep voor arbeiders die vuile arbeid verrichten
12. verkopen van financieel waardepapier
13. verstrekken van benzinecoupons na overlegging van machtigingen van hogere instanties
14. behandelen van aanvragen om speciale vergunningen voor textielproducten
15. verantwoorden van alle uitgereikte en ingenomen distributiekaarten
16. opmaken van dag- en voorraadstaten over uitgereikte bonnen en kaarten; deze staten moeten dagelijks naar afdeling controle

A.M. v.d. Heyden, werkzaam bij afdeling Distributiekaarten Distributiekantoor Helmond. RHCe: detail collectienummer 109901.

Werkzaamheden afdeling Winkeliers

1. innemen van opplakvellen met consumentenbonnen van winkeliers
2. innemen van opplakvellen met consumentenbonnen van slaggers
3. innemen van opplakvellen met consumentenbonnen van bakkers
4. innemen van opplakvellen met consumentenbonnen van brandstofhandelaren
5. innemen van opplakvellen met consumentenbonnen van instellingen
6. voorlopige controle op ingeleverde opplakvellen

M.H.A. Dirks, werkzaam op afdeling Winkeliers Distributiekantoor Helmond. RHCe: detail collectienummer 109901.

Werkzaamheden afdeling Brandstoffen

1. verstrekken van brandstoffenkaarten voor haarden, kachels en cv
2. verstrekken van periodebonnen aan groepen B, C, D met verbruik van minder dan 25 eenheden per maand
3. verstrekken van periodebonnen aan zieken op doktersattest
4. verstrekken van periodebonnen bij eventuele verhuizingen
5. verstrekken van coupures aan groepen B, C, D met verbruik van meer dan 25 eenheden per maand en de kleinindustrie (groep E)
6. verantwoorden van brandstoffenkaarten en periodebonnen
7. opmaken van dagstaat over uitgereikte bonnen, kaarten en coupures

Werkzaamheden afdeling Toewijzingen

1. controle van op afdeling Winkeliers ingenomen opplakvellen met consumentenbonnen
2. verstrekken van toewijzingen en verzameltoewijzingen aan winkeliers en grossiers
3. maken van dagstaten van verstrekte toewijzingen en verzameltoewijzingen

A.J.A. Aben, werkzaam op de afdeling Toewijzingen Distributiekantoor Helmond. RHCe: detail collectienummer 109901.

Werkzaamheden afdeling Magazijn

1. tellen van financiële waardepapieren, toewijzingen, kaarten en bonnen
2. opbergen van financiële waardepapieren, toewijzingen, kaarten en bonnen
3. boeken in magazijnboek van financiële waardepapieren, toewijzingen, kaarten en bonnen
4. verwerken van bestelbonnen, door andere afdelingen ingeleverd
5. wekelijks opmaken staat met aanwezige voorraden waardepapieren ter controle door afdeling Boekhouding en Controle

F.W. Akkers, werkzaam op afdeling Magazijn Distributiekantoor Helmond. RHCe: detail collectienummer 109901.

Werkzaamheden afdeling Boekhouding en Controle

1. nacontrole ingeleverde consumentenbonnen, diverse distributiebescheiden en afgegeven coupures
2. controle dagstaten uitgereikte toewijzingen
3. controle dagstaten uitgereikte kaarten
4. controle dagstaten uitgereikte rantsoenbonnen
5. controle dagstaten uitgereikte extra textielbonnen
6. controle voorraad op magazijn
7. maken van verzamelstaten ingeleverde consumentenbonnen en diverse distributiebescheiden
8. maken van interne en externe voorraadverantwoordingen
9. uitbrengen van rapporten inzake controle van in voorraad zijnde coupures, kaarten, rantsoenbonnen en extra textielpunten

*H.J. Backus, werkzaam op afdeling Boehouding en Controle Distributiekantoor Helmond.
RHCe: detail collectienummer 109901.*

Bijlage 3. Koffie en surrogaat

Kahrel koffiesurrogaat; Zuidwillemsvaart 1 mei 1942.

<i>datum</i>	<i>koffie</i>	<i>surrogaat</i>	<i>periode</i>
<i>aug-nov 1940</i>	<i>250 gr</i>	<i>...</i>	<i>1 week</i>
<i>dec 1940-mrt 1941</i>	<i>250 gr</i>	<i>...</i>	<i>2 weken</i>
<i>apr-mei 1941</i>	<i>125 gr of</i>	<i>250 gr</i>	<i>3 weken</i>
<i>jun-jul 1941</i>	<i>...</i>	<i>250 gr</i>	<i>3 weken</i>
<i>aug-dec 1941</i>	<i>...</i>	<i>250 gr</i>	<i>4 weken</i>
<i>jan 1942-sep 1944</i>	<i>...</i>	<i>250 gr</i>	<i>6 weken</i>

Koffiesurrogaat, gemaakt van de wortel van cichorei, is al bekend in de 18e eeuw. In de tweede wereldoorlog, als er geen aanvoer is vanuit de koffieproducerende landen, wordt koffie geheel vervangen door surrogaat. De productie van surrogaat ligt lager dan de aanvoer van koffie voor de oorlog was. Dit betekent voor de Nederlandse bevolking dat zij langer met haar rantsoen moet doen.

Levering aan den handel door
Van Stekeleburg's Grossierderij
te Helmond.

*Advertentie voor Repko koffiesurrogaat
Zuidwillemsvaart 3 mei 1943.*

**'t is maar een
weet.**

ZET HEM PRECIES ALS
DE GRUYTER'S KOFFIE
WANT IN DE GRUYTER'S
KOFFIESURROGAAT
DÁÁR ZIT ECHTE KOFFIE IN

'T IS ZOO EENVOUDIG
KOKEND WATER OPGIETEN
DESMOEDS FILTEREEN OF
EVEN OPKOKEN

EN DAN ...
ZOO VEEL MOGELIJK
WARME MELK ERBU GIETEN
DE SMAAK WORDT NOG FINEER
EN ...
U SPAART SUIKER

DE GRUYTER

*Advertentie voor De Gruyter koffiesurrogaat
Zuidwillemsvaart 6 maart 1942.*

1 Doelpunt meer....

Het verschil doet 't 'm juist,
zoals de ervaring van meer dan
een eeuw koffiebranden het wint
en van Postiljon koffiesurrogaat
dien extra-fijnen smaak geeft.

POSTILJON
Koffiesurrogaat

*Advertentie Postiljon koffiesurrogaat
Zuidwillemsvaart 26 juni 1944.*

Bijlage 4. Rapport kleding gezinnen

Rapport kleding gezinnen St. Jozefparochie

Uit deze parochie werden ruim 120 gezinnen aangewezen, die op textielgebied noodlijdend waren. Uit deze groep werden er vijftien persoonlijk bezocht om een werkelijk beeld te hebben van de grote nood. Hiervan een voorbeeld:

gezin 4

Veertien personen. Gezinshoofd verzekeringsagent. Inkomen f 66,00.

NB: Dit is een buitengewoon zindelijk gezin, waar alles altijd keurig en zuinig is bijgehouden.

Bovenkleding:

Nood dringend. Man één dragelijk costuum.

Oudste meisje (19 jaar) heeft dragelijke jurk. Ook het tweede meisje.

Van de jongens: slecht, gerafeld, gestopt.

Ondergoed:

Ellendig: lap op lap. Geen enkel stuk gaaf.

Beddegoed:

Van 't laatste laken werden schortjes gemaakt voor een meisje dat moest gaan dienen. Nu heeft het gezin nog negen lakens van oude meelzakjes gemaakt.

Kussenslopen alles lappen!

Schoeisel:

Treurig. Vader en de oudste jongen een behoorlijk paar.

Een jongen heeft slechts twee linkse klompen.

Een andere jongen een paar dat veel te groot is.

Rapport kleding St. Leonardusparochie

Uit deze parochie kwam ons 123 gevallen toe, waarvan 23 gezinnen nog persoonlijk bezocht werden en waarvan hier ter illustratie drie gevallen:

gezin 1

Man, vrouw en elf kinderen. Man reeds jaren ziek. Twee meisjes zijn vorig jaar van de huishoudschool gekomen en trachten nu door thuis te naaien iets te verdienen. Pas door een ongeluk een jongen van zestien jaar verloren, waardoor inkomsten minder zijn geworden. Beddegoed is zeer slecht. Onderkleding is al niet veel beter, en voor bovenkleding is voor alle dagen hetzelfde. Indien hier iets spoedig gedaan kan worden, is het mogelijk, dat een meisje weer kan gaan dienen. Is pas wegens slechte kleding ontslagen.

gezin 2

Man, vrouw en zes kinderen. Man werkt thans aan Gemeente. In dit gezin is alles slecht. Voorheen ging man naar 1e Mis, kwam thuis, trok pak en schoenen uit, want dan kon zijn oudste zoon naar de volgende Mis gaan. Gaat thans wegens slechte kleeding niet meer naar de kerk. Van den winter hebben de kinderen (jongens en meisjes) bij elkander geslapen, daar er niet voldoende dekens waren. Ook bedden zijn er niet voldoende. Een spoedige hulp is hier noodzakelijk.

gezin 7

Een blind paard kan hier in huis geen schade aanrichten. Hier is letterlijk niets.

Rapport kleding gezinnen H. Hartparochie

Uit deze parochie werd 24 gezinnen bezocht, waarvan hier enkele gespecificeerde gevallen. De overige bezochte gevallen verkeerden in ongeveer dezelfde positie. Van dergelijke gezinnen zijn er ook in deze parochie vele.

huishouden 5

Man en vrouw en 4 kinderen. Inkomen f 15,50

Man: twee onderhemden, bovenhemd, geen een onderbroek.

Vrouw: een hemd van de man, een onderbroek.

Meisje 11 jaar: een slecht hemd, een onderbroek, geen borstrokje.

Jongen 12 jaar: een hemd van de vrouw, geen onderbroek, geen borstrok.

Jongen 10 jaar: hetzelfde als 12 jaar.

Jongen 9 jaar: hetzelfde als 12 jaar.

In het geheel nog twee lakens en twee slopen (slecht).

In het geheel nog negen dekens, waarvan er voor lakens worden gebruikt.

Geen handdoeken, geen afdroogdoeken (slechts een).

Totaal twee zakendoeken, bovenkleding hopeloos.

Zo goed als geen schoenen.

huishouden 6

Man, vrouw en tien kinderen. Inkomen 30,04

Man: een broek, een borstrok, twee hemden, geen sporthemd.

Vrouw: twee broeken, geen borstrok, een onderjurk.

Meisje 13 jaar: een hemd, een broek, een onderjurk.

Jongen 12 jaar: een broek, twee borstrokken.

Jongen 11 jaar: een hemd, een borstrok.

Meisje 9 jaar: een hemd, een broek, een borstrok, een onderjurk.

Meisje 8 jaar: twee hemden, een broek, twee borstrokken, een onderjurk.

Meisje 6 jaar: een hemd, een broek, een borstrok.

Meisje 5 jaar: twee hemden, een borstrok.

Meisje 4 jaar: een hemd.

Jongen 3 jaar: een hemd, een borstrok.

Meisje 1 jaar: nog steeds baby ondergoed.

Bovenkleding en schoenen hopeloos.

Zes paar behoorlijke schoenen.

In blijde verwachting, totaal zes lakens, vijf slopen, drie handdoeken, vijftien zakdoeken.

Rapport kleding gezinnen St. Lambertusparochie

Van deze parochie werden 20 gezinnen bezocht, waar de toestand is zoals in de gedetailleerde gevallen uit andere parochies het geval is. Naast deze gevallen zijn er 10-tallen die in volmaakt gelijke omstandigheden verkeren. Men vindt hele straten, waar de ellende huis aan huis al even erg is. Ter illustratie een nauwkeurig opgenomen geval:

huishouden 1

Elf leden, negen kinderen (zes jongens, drie meisjes)

Ondergoed:

Man: twee hemden, drie onderbroeken, drie paar sokken.

Vrouw: drie hemden, twee broeken, twee paar kousen, een borstrok.

Drie jongens (24-19-17 jaar): vier hemden, vijf broeken, vijf paar sokken.

Jongen (15 jaar): geen onderkleden, vier paar sportkousen.

Meisje (11 jaar): heeft wat kleren gekregen van een ander meisje (dragelijk).

Jongen (8 jaar): drie hemden, twee onderbroeken, drie paar kousen.

Twee meisjes (tweeling): vijf hemdjes, zes onderbroekjes, twee paar kousen, drie onderjurkjes, vier bovenjurkjes (uit overgordijnen gemaakt).

Jongen (3 jaar): twee hemdjes, twee onderbroekjes, drie paar kousen, drie bovenbroekjes, drie bloesjes.

Beddegoed:

*Vijf versleten lakens, geen slopen, zes molton en vier wollen dekens (voor zes bedden).
Twee bedden geen beddetijk.
Twee bedden geheel versleten.*

Bovenkleding:

Vader en moeder dragelijk, jongens zeer slecht. Aan dragelijk bovengoed, dus waarmee ze nog in de kerk kunnen komen, in totaal: twee jassen en drie broeken.

N.B.:

In heel de oorlog (5 jaren) heeft dit gezin twee pakken toegewezen gekregen.

rapport kleding gezinnen parochie Onze Lieve Vrouw

Zestien gezinnen werden persoonlijk bezocht. Velen van deze gezinnen kunnen zich in normale tijden goed redden. Nu bestaat er aan alles een nijpend gebrek. De genoemde zestien gezinnen zijn steekproeven. Zo zijn er in deze parochie tientallen, die in dezelfde of ongeveer dezelfde toestand verkeren.

In de zestien bezochte gezinnen bestaat voornamelijk gebrek aan de volgende artikelen:

Beddegoed:

Lakens, dekens, slopen, beddetijk. In verschillende gezinnen slapen de kinderen (en vaak ook de ouders) direct op stro, terwijl als dekking oude kleren en versleten dekens worden gebruikt.

Ondergoed:

De bovenkleden worden vaak gedragen direct op het lichaam. Wat nog aan ondergoed aanwezig is, is totaal versleten.

Bovenkleden:

*Velen schamen zich om in school of kerk te komen. Ze zijn versleten en niet meer te herstellen,
Kousen, sokken, schoenen, klompen: toestand ellendig, kinderen meestal barvoets in huis of op straat.*

Ledikanten:

In sommige gezinnen vier of meer kinderen bijeen in een bed of alfoof, meisjes en jongens door elkaar. Hier en daar slapen kinderen bij vader en moeder in bed.

Bijlage 5. Systeem textielbonnen augustus 1940

puntenwaardering van enkele textielgoederen				
-----	<i>rood</i>	<i>blauw</i>	<i>bruin</i>	<i>groen</i>
<i>badmantel</i>	30	30	15	15
<i>blouse</i>	---	9/19	---	5/0
<i>borstrok, hemd, etc.</i>	9/14	---	4/6	---
<i>broek</i>	23	9/18	12	6/10
<i>complet (jurk + mantel)</i>	---	30/65	---	20/45
<i>pak (jas + broek + vest)</i>	70	---	45	---
<i>gebreid vest</i>	28	12/24	14	9/14
<i>slipover</i>	21	9/18	10	5/10
<i>jurk</i>	---	20/36	---	12/22
<i>blazer, colbert</i>	37	---	25	---
<i>sportjasje</i>	---	13/32	---	9/25
<i>lappen stof meter</i>	5/10	5/10	5/10	5/10
<i>kousen, lang en 3/4</i>	5/8	5/8	3/5	3/5
<i>nachthemd</i>	16/30	14/22	10/17	10/17
<i>overhemd</i>	13/20	---	11/18	---
<i>trui</i>	35	35	20	20
<i>regenjas</i>	56	45	40	36
<i>windjack</i>	25	25	15	15
<i>lange stofjas</i>	35	35	26	26
<i>handbreigaren</i>	5	5	5	5
<i>badhanddoek</i>	10	10	10	10
<i>bedlaken</i>	5/10	5/10	5/10	5/10
<i>deken</i>	10	10	10	10
<i>dweil</i>	10	10	10	10
<i>tafellaken</i>	5/10	5/10	5/10	5/10

NB: bij punten gescheiden door een schuine streep, geeft het aantal voor de streep het benodigde aantal punten aan als het artikel van kunstzijde is gemaakt en achter de streep het benodigde aantal punten als het artikel van enig ander materiaal is gemaakt.

soort bonnen	
rood	mannen 15 jaar en ouder
blauw	vrouwen 15 jaar en ouder
bruin	jongens onder 15 jaar
groen	meisjes onder 15 jaar
grijs	toeslagkaart

De rode, blauwe, bruine en groene bonnen zijn strikt persoonlijk, maar zaken als beddengoed, kunt gekocht worden met bonnen van alle kaarten.

Als leeftijdsgrens geldt de leeftijd op 5 augustus 1940.

Iedere bonkaart telt 100 punten. Ieder kledingstuk heeft zijn eigen waarde, die ook nog eens per kleur van de bon kan verschillen.

De kaarten zijn geldig van 5 augustus 1940-1 februari 1941. De geldigheidsperiode is verdeeld in twee termijnen. De eerste termijn loopt tot 1 november, de tweede tot 1 februari. In de eerste periode mogen 40 punten verbruikt worden, in de tweede 60. Punten die uit de eerste periode overblijven, zijn geldig voor de tweede periode.

Bijlage 6. Mededelingenblad ROMEA

Kleinhandelaren, verzamelt oud blik!

Er zit geld in! mits U het droog bewaart, niet plet en tijdig aflevert. De prijzen, die U ervoor kunt ontvangen hangen af van de kwaliteit, het minimum is 2 cent, het maximum 6 cent per kilogram.

Hebt U moeilijkheden met aflevering of transport, bericht dit dan aan de controleurs of inspecteurs van ROMEA, rechtstreeks of aan de N.V. Vereenigde Blikfabrieken te Amsterdam.

Staart U niet blind op lompen, er zijn nog meer afvalstoffen, die heusch de moeite van het inzamelen waard zijn, n.l. oud blik, oud papier, oude cocosmatten, menschelijk haar, e.d.

RHCe, archief 3180, inv.nr. 99-34.

Bijlage 7. Metaal

A: huishoudelijke metalen voorwerpen die volgens de wetgever gemist kunnen worden

asbakken, bloempotten, bloemrekken, bloemvazen, bloembakken, bonbonschalen, bronzen voorwerpen van elke aard, borstelgarnituren, borstbeelden, emmers, eet- en drinkgerei, stoffers en blik, gongs, haardstellen en schoorsteenmantelgarnituren, kannen, ketels en bakken, gebakschalen, bekers, luchters, metalen vazen, afbeeldingen in metaal, fruitschalen, rookgarnituren, dozen, schalen, zeven, schrijfgerei en schrijftafelgarnituren, houders en staanders voor lucifers, presenteerbladen, tafelstukken, vogelkooien en vogelstandaards.

verordening 1941/108

B: metalen vrijgesteld van inlevering

- 1. openbare monumenten en gedenktekens op graven*
- 2. kerkklokken*
- 3. voor de kerkelijke dienst bestemde gebruiks- en andere voorwerpen in kerken en kappen*
- 4. orgels en hun onderdelen*
- 5. museumstukken*
- 6. hetgeen behoort tot enige volksdracht*
- 7. ordetekens en eretekens*
- 8. gangbare munten*
- 9. voorwerpen nodig voor bedrijfsvoering*

verordening 1941/108

C: inlevering metalen voorwerpen 1942

- 1. gedenktekens*
- 2. kerkklokken*
- 3. gedeelten en toebehoren van gebouwen*
- 4. walsen*
- 5. melkbussen*
- 6. bierleidingen en brouwerijketels*
- 7. bedrijfs- en inrichtingsonderdelen alcoholfabrieken*
- 8. bedrijfs- en inrichtingsonderdelen cafés, cateraars en huisvestingsbedrijven*
- 9. bedrijfs- en inrichtingsonderdelen wasserijen*
- 10. lettermateriaal*
- 11. muziekmatrijzen*
- 12. onderdelen van buiten bedrijf gestelde benzinstations*
- 13. elektrische geleidingen voor zover die zich niet binnen gebouwen bevinden*

Bijlage 8. Klokken

A:Aarle-Rixtel

gevorderde klokken			
<i>locatie</i>	<i>datering</i>	<i>doorsnede</i>	<i>gewicht</i>
<i>R.K. Kerk</i>	<i>1670</i>	<i>129 cm</i>	<i>1400 kg</i>
<i>R.K. Kerk</i>	<i>1897</i>	<i>80 cm</i>	<i>362 kg</i>
<i>klooster Kostbaar Bloed</i>	<i>onbekend</i>	<i>55 cm</i>	<i>105 kg.</i>
van vordering gevrijwaarde klokken			
<i>locatie</i>	<i>datering</i>	<i>doorsnede</i>	<i>gewicht</i>
<i>R.K. Kerk</i>	<i>1412</i>	<i>111,5 cm</i>	<i>850 kg</i>
<i>klooster Mariengarde</i>	<i>onbekend</i>	<i>25 cm</i>	<i>10 kg</i>
<i>klooster Mariengarde</i>	<i>onbekend</i>	<i>27 cm</i>	<i>15 kg</i>
<i>klooster Mariengarde</i>	<i>onbekend</i>	<i>20 cm</i>	<i>7 kg</i>
<i>klooster Mariengarde</i>	<i>onbekend</i>	<i>10 cm</i>	<i>onbekend</i>
<i>klooster Mariengarde</i>	<i>onbekend</i>	<i>16 cm</i>	<i>onbekend</i>
<i>kapel</i>	<i>onbekend</i>	<i>37 cm</i>	<i>35 kg</i>

Na de vordering wordt heftig geprotesteerd tegen het wegnemen van de klok uit 1670. Zij is historisch waardevol. De inspecteur van de kunstbescherming laat weten dat de klok te zwaar is om voor bescherming in aanmerking te komen.

Toch betekent de vordering niet het einde van deze klok. Na de bevrijding blijkt dat zij niet is omgesmolten, maar op een opslagterrein in Tilburg ligt. Nog in 1944 gaat de klok terug naar Aarle-Rixtel.

B: Asten

gevorderde klokken			
<i>locatie</i>	<i>datering</i>	<i>doorsnede</i>	<i>gewicht</i>
<i>R.K. kerk Asten</i>	<i>1447</i>	<i>133 cm</i>	<i>1540 kg</i>
<i>R.K. kerk Asten</i>	<i>1850</i>	<i>107,5 cm</i>	<i>750 kg</i>
<i>R.K. kerk Asten</i>	<i>1850</i>	<i>85 cm</i>	<i>366 kg</i>
<i>R.K. kerk Ommel</i>	<i>onbekend</i>	<i>68 cm</i>	<i>165 kg</i>
van vordering gevrijwaarde klokken			
<i>locatie</i>	<i>datering</i>	<i>doorsnede</i>	<i>gewicht</i>
<i>R.K. kerk Asten</i>	<i>onbekend</i>	<i>50 cm</i>	<i>70 kg</i>
<i>R.K. kerk Ommel</i>	<i>onbekend</i>	<i>82 cm</i>	<i>80 kg</i>
<i>R.K. kerk Heusden</i>	<i>onbekend</i>	<i>60 cm</i>	<i>125 kg</i>

De grote klok uit 1447 wordt na de bevrijding aangetroffen in Tilburg en naar Asten teruggebracht.

C: Beek en Donk

gevorderde klokken			
<i>locatie</i>	<i>datering</i>	<i>doorsnede</i>	<i>gewicht</i>
<i>oude toren Beek</i>	<i>1801</i>	<i>121 cm</i>	<i>1100 kg</i>
<i>oude toren Beek</i>	<i>1801</i>	<i>97,5 cm</i>	<i>580 kg</i>
<i>oude toren Beek</i>	<i>1801</i>	<i>81,5 cm</i>	<i>355 kg</i>
<i>raadhuis</i>	<i>onbekend</i>	<i>29 cm</i>	<i>20 kg</i>
<i>R.K. kerk Beek</i>	<i>onbekend</i>	<i>53 cm</i>	<i>95 kg</i>
<i>R.K. kerk Beek</i>	<i>1936</i>	<i>92 cm</i>	<i>500 kg</i>
<i>R.K. kerk Donk</i>	<i>1904</i>	<i>95,5 cm</i>	<i>550 kg</i>
<i>R.K. kerk Donk</i>	<i>1904</i>	<i>81 cm</i>	<i>350 kg</i>
<i>kasteel Eikenlust</i>	<i>onbekend</i>	<i>31 cm</i>	<i>22 kg</i>
van vordering gevrijwaarde klokken			
<i>locatie</i>	<i>datering</i>	<i>doorsnede</i>	<i>gewicht</i>
<i>kasteel Eikenlust</i>	<i>1759</i>	<i>25 cm</i>	<i>12 kg</i>
<i>raadhuis</i>	<i>onbekend</i>	<i>27 cm</i>	<i>15 kg</i>

Het klokje van kasteel Eikenlust wordt als alarmklokje gehangen in de N.H. kerk in Deurne.

Klokkenvordering oude toren Beek; RHCe, archief 3047, inv.nr. 425

D: Deurne

gevorderde klokken			
<i>locatie</i>	<i>datering</i>	<i>doorsnede</i>	<i>gewicht</i>
<i>R.K. kerk Deurne</i>	<i>1742</i>	<i>140 cm</i>	<i>1660 kg</i>
<i>R.K. kerk Deurne</i>	<i>1720</i>	<i>125 cm</i>	<i>1230 kg</i>
<i>R.K. kerk Zeilberg</i>	<i>onbekend</i>	<i>66 cm</i>	<i>200 kg</i>
<i>R.K. kerk Zeilberg</i>	<i>onbekend</i>	<i>82 cm</i>	<i>360 kg</i>
<i>R.K. kerk Zeilberg</i>	<i>onbekend</i>	<i>50 cm</i>	<i>80 kg</i>
<i>R.K. kerk St. Joseph</i>	<i>onbekend</i>	<i>55 cm</i>	<i>105 kg</i>
<i>R.K. kerk St. Joseph</i>	<i>onbekend</i>	<i>75 cm</i>	<i>280 kg</i>
<i>R.K. kerk Liessel</i>	<i>onbekend</i>	<i>80 cm</i>	<i>340 kg</i>

<i>R.K. kerk Liessel</i>	<i>onbekend</i>	<i>100 cm</i>	<i>620 kg</i>
<i>R.K. kerk Neerkant</i>	<i>1905</i>	<i>65 cm</i>	<i>177 kg</i>
<i>R.K. kerk Neerkant</i>	<i>1905</i>	<i>80 cm</i>	<i>318 kg</i>
<i>pastorie</i>	<i>onbekend</i>	<i>25 cm</i>	<i>12 kg</i>
<i>zusterklooster</i>	<i>onbekend</i>	<i>50 cm</i>	<i>80 kg</i>
<i>kasteel</i>	<i>onbekend</i>	<i>35 cm</i>	<i>30 kg</i>
<i>R.K. kerk Walsberg</i>	<i>onbekend</i>	<i>50 cm</i>	<i>80 kg</i>
<i>N.H. kerk</i>	<i>1911</i>	<i>45 cm</i>	<i>65 kg</i>
<i>R.K. kerk Vlierden</i>	<i>onbekend</i>	<i>38 cm</i>	<i>35 kg</i>
<i>raadhuis</i>	<i>1803</i>	<i>35 cm</i>	<i>30 kg</i>

van vordering gevrijwaarde klokken			
<i>locatie</i>	<i>datering</i>	<i>doorsnede</i>	<i>gewicht</i>
<i>R.K. kerk Deurne</i>	<i>onbekend</i>	<i>55 cm</i>	<i>105 kg</i>

Nadat de klokken zijn gevorderd protesteert de gemeente hevig. Het grondgebied is zeer uitgestrekt en er zijn veel kerkdorpen. Slechts één klok is als alarmklok blijven hangen. Het geluid van die klok is niet te horen buiten de kom.

Op 19 april 1943 krijgt Deurne te horen dat vier kleine klokken met een gewicht van minder van 150 kg in verschillende kerkdorpen gehangen zullen worden als alarmklok. Dit zijn klokken die elders gevorderd zijn. Op een kladbriefje van 4 augustus 1943 valt te lezen dat in de R.K. kerk in Deurne een klokje uit Eersel is gehangen; in de N.H. kerk een klokje afkomstig van kasteel Eikenlust uit Beek en Donk; in Neerkant een klokje uit Bergen op Zoom; in Vlierden een klokje uit het kasteel van Deurne.

De klok van de R.K. kerk in Deurne van 1230 kg komt na de oorlog te voorschijn in Groningen. De klok uit het raadhuis blijkt als vervangende klok te zijn opgehangen in de R.K. kerk te Vortum in Vierlingsbeek.

E: Helmond

gevorderde klokken			
<i>locatie</i>	<i>datering</i>	<i>doorsnede</i>	<i>gewicht</i>
<i>Lambertustoren</i>	<i>1721</i>	<i>120 cm</i>	<i>1070 kg</i>
<i>Lambertustoren</i>	<i>1492</i>	<i>50 cm</i>	<i>80 kg</i>
<i>Lambertuskerk</i>	<i>19e eeuw</i>	<i>55 cm</i>	<i>100 kg</i>
<i>O.L. Vrouwetoren</i>	<i>onbekend</i>	<i>72 cm</i>	<i>240 kg</i>
<i>O.L. Vrouwekerk</i>	<i>onbekend</i>	<i>46 cm</i>	<i>65 kg</i>
<i>Jozeftoren</i>	<i>1928</i>	<i>117 cm</i>	<i>onbekend</i>
<i>Jozeftoren</i>	<i>onbekend</i>	<i>97 cm</i>	<i>600 kg</i>
<i>Leonarduskerk</i>	<i>onbekend</i>	<i>50 cm</i>	<i>onbekend</i>
<i>Clarissenkapel</i>	<i>1904</i>	<i>50 cm</i>	<i>62,5 kg</i>
<i>Paterskerk</i>	<i>onbekend</i>	<i>42 cm</i>	<i>50 kg</i>
<i>H. Hartkerk</i>	<i>onbekend</i>	<i>80 cm</i>	<i>320 kg</i>
<i>H. Hartkerk</i>	<i>onbekend</i>	<i>63 cm</i>	<i>170 kg</i>
<i>Zusterklooster Markt</i>	<i>onbekend</i>	<i>45 cm</i>	<i>65 kg</i>

van vordering gevrijwaarde klokken

<i>locatie</i>	<i>datering</i>	<i>doorsnede</i>	<i>gewicht</i>
<i>Lambertuskerk</i>	<i>onbekend</i>	<i>carillon</i>	<i>onbekend</i>
<i>Lambertuskerk</i>	<i>onbekend</i>	<i>45 cm</i>	<i>65 kg</i>
<i>O.L. Vrouwekerk</i>	<i>onbekend</i>	<i>43 cm</i>	<i>60 kg</i>
<i>Jozefkerk</i>	<i>onbekend</i>	<i>55 cm</i>	<i>105 kg</i>

F: Lieshout

gevorderde klokken			
<i>locatie</i>	<i>datering</i>	<i>doorsnede</i>	<i>gewicht</i>
<i>R.K. kerk Lieshout</i>	<i>1588</i>	<i>97 cm</i>	<i>570 kg</i>
<i>R.K. kerk Lieshout</i>	<i>1802</i>	<i>90 cm</i>	<i>470 kg</i>
<i>R.K. kerk Mariahout</i>	<i>onbekend</i>	<i>onbekend</i>	<i>95 kg</i>
<i>R.K. kerk Mariahout</i>	<i>onbekend</i>	<i>onbekend</i>	<i>195 kg</i>
<i>R.K. kerk Mariahout</i>	<i>onbekend</i>	<i>onbekend</i>	<i>265 kg</i>
van vordering gevrijwaarde klokken			
<i>locatie</i>	<i>datering</i>	<i>doorsnede</i>	<i>gewicht</i>
<i>klooster Lieshout</i>	<i>onbekend</i>	<i>onbekend</i>	<i>onbekend</i>

G: Someren

gevorderde klokken			
<i>locatie</i>	<i>datering</i>	<i>doorsnede</i>	<i>gewicht</i>
<i>R.K. kerk Someren-dorp</i>	<i>1802</i>	<i>100 cm</i>	<i>620 kg</i>
<i>R.K. kerk Someren-dorp</i>	<i>1802</i>	<i>84 cm</i>	<i>385 kg</i>
<i>R.K. kerk Someren-dorp</i>	<i>1809</i>	<i>127 cm</i>	<i>1280 kg</i>
<i>R.K. kerk Lierop</i>	<i>1509</i>	<i>130 cm</i>	<i>1391 kg</i>
<i>R.K. kerk Lierop</i>	<i>1750</i>	<i>105 cm</i>	<i>710 kg</i>
<i>R.K. kerk Lierop</i>	<i>1850</i>	<i>44 cm</i>	<i>62 kg</i>
<i>R.K. kerk Someren-Eind</i>	<i>onbekend</i>	<i>52 cm</i>	<i>90 kg</i>
<i>R.K. kerk Someren-Heide</i>	<i>onbekend</i>	<i>42 cm</i>	<i>50 kg</i>
<i>R.K. kerk Someren-Eind</i>	<i>onbekend</i>	<i>76 cm</i>	<i>290 kg</i>
<i>R.K. kerk Someren-Eind</i>	<i>onbekend</i>	<i>130 cm</i>	<i>1360 kg</i>
van vordering gevrijwaarde klokken			
<i>locatie</i>	<i>datering</i>	<i>doorsnede</i>	<i>gewicht</i>
<i>N.H. kerk Someren</i>	<i>onbekend</i>	<i>onbekend</i>	<i>onbekend</i>

De grootste en de kleinste klok van Lierop worden na de oorlog terug gevonden. De grootste is echter gebarsten.

Bijlage 9. Eerste collecte

29-11

Bureau samengesteld.

Begin collecte. Op posten.

Loopt gesmeerd. Telefoon staat niet stil.

Koud weer!

Zaterdag-collecte afgewerkt.

Bussen uitgezonden enz.

Ruim 1100 speldjes verkocht.

Met dames van [...] overgewerkt.

30-11

Laatste bussen bezorgd.

Loopdienst heeft 't druk. 't Is koud weer.

Stukje Zuid[willemsvaart] werkt: koffie gratis.

Hulpkrachten aan 't werk.

Burgemeester geregeld aanwezig.

Enkele giften binnen.

Alles verloopt vlot.

ca. 6 uur klaar.

Bij elkaar in busjes f 1329,30

Daarbij nog giften.

Wordt totaal 8 à f 9000,--

RHCe, fotocollectie nr. 117284; Foto-atelier Prinses.

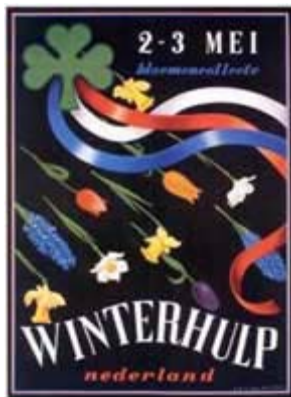

RHCe, fotocollectie nr. 117286; Foto-atelier Prinses.

RHCe, fotocollectie nr. 117287; Foto-atelier Prinses.

Bijlage 10. Thema's van de collectes voor de Winterhulp

Affiche 1941; RHCe, collectie oorlogsaffiches Helmond, nr. 150 (fotocollectie nr. 33653); uit archief 2252, inv.nr. 33

<i>lichtgevende molentjes</i>	<i>29/30-11-1940</i>
<i>sprookjes</i>	<i>27/28-12-1940</i>
<i>verkeer</i>	<i>14/15-02-1941</i>
<i>scheepsmodellen</i>	<i>28-02/01-03-1941</i>
<i>bloemen</i>	<i>02/03-05-1941</i>
<i>provinciewapens</i>	<i>17/18-10-1941</i>
<i>historische gebouwen</i>	<i>14/15-11-1941</i>
<i>kerstgroen</i>	<i>22/23-12-1941</i>
<i>verkeerstekens</i>	<i>23/24-01-1942</i>
<i>historische figuren</i>	<i>17/18-02-1942</i>
<i>bloemen</i>	<i>20/21-03-1942</i>
<i>geef Winterhulp</i>	<i>17/19-10-1942</i>
<i>klederdrachten</i>	<i>07/09-11-1942</i>
<i>kerst</i>	<i>23/24-12-1942</i>
<i>dierenriem</i>	<i>16/18-01-1943</i>
<i>vogels</i>	<i>20/22-02-1943</i>
<i>vele kleintjes</i>	<i>27/29-03-1943</i>
<i>vlinders</i>	<i>02/04-10-1943</i>
<i>wij worden rijker</i>	<i>06/08-11-1943</i>
<i>vergeet-mij-niet</i>	<i>04/06-12-1943</i>
<i>muziek</i>	<i>08/10-01-1944</i>
<i>plicht</i>	<i>05/07-02-1944</i>
<i>waterstaatswerken</i>	<i>04/06-03-1944</i>

Alle speldjes: RHCe, archief 2252, inv.nr. 5.